

Iako se strane investicije u energetske infrastrukturu perifernih zemalja poput Hrvatske u medijima često tretiraju gotovo kao svojevrsan razvojni poklon, motivacija posrijedi uglavnom je prilično profanija. Umjesto doprinosa razvojnoj politici periferije te investicije u prvom redu predstavljaju infrastrukturne zahvate u skladu s ekonomskim i geopolitičkim interesima zemalja centra.

Pet energetske-infrastrukturnih projekata iz Hrvatske uvršteno je krajem prošlog mjeseca na konačni srednjoročni popis Europske komisije za sufinanciranje u zajedničkom interesu. Gradnju tih sustava platit će najvećim dijelom Europska unija, no ujedno je posrijedi zgodna prilika da vidimo, a kako ne bismo uzimali vijesti zdravo za gotovo, naime, o kakvom je i čijem sve interesu riječ, a i zajedništvu. Za početak: EK ističe da će se kroz odabranih 195 projekata na području čitave EU “omogućiti postupna izgradnja energetske unije integracijom europskih energetske tržišta”, zatim da će se njima “pridonijeti okončanju energetske izoliranosti nekih država članica”, kao i da će se “povećati količina obnovljivih izvora energije u mreži”.

Zadržimo se na hrvatskom uzorku; radi se o gradnji terminala za LNG, odnosno ukapljeni prirodni plin, na otoku Krku, potom o plinovodnoj mreži s krakovima od LNG-terminala prema Italiji, Sloveniji i Srbiji, te zasebnoj grani jadransko-jonske mreže između Splita i Albanije. Nadalje su tu još i dalekovodne strujne konekcije Like i Dalmacije u Hrvatskoj s Bosnom i Hercegovinom, i rekonstrukcija te nadogradnja postojećeg naftovoda od Krka prema Mađarskoj i Srbiji.

Da bismo razmotrili odnose koji se uspostavljaju ili zapravo samo potvrđuju navedenim infrastrukturnim zahvatima, nužno je podsjetiti na nekoliko činjenica o hrvatskoj energetici. Ona je najvećim dijelom bazirana na bogatom hidroenergetskom potencijalu, uz ponešto termoelektrana i atomsku centralu u Sloveniji koju dvije zemlje dijele vlasnički ravnopravno. Upada u oko da su gotovo odreda u pitanju kapaciteti podignuti još za SFR Jugoslavije, nerijetko grandioznih proporcija. U sušnim godinama, međutim, ispostavlja se potreba prekogranične kupnje struje i zato se govori o relativnoj energetske ovisnosti i nesamostalnosti, dok su alternativni izvori energije zasad u razvoju, uza sve i prilično neuvjerljivom. Glavna energetske osnova Hrvatske, industrija naftnih artikala Ina, s crpilištima u Moslavini, Slavoniji i na Jadranu, koruptivno je pak prepuštena mađarskom Molu.

Razvojni energetske potencijali

Hrvatska razvojno-energetske politika pritom jedva i da postoji, uzmu li se u obzir aspekti strateškog planiranja diversifikacije izvora energenata, relacija spram unutarnjeg i međunarodnog tržišta, javno-poslovnog upravljanja sektorom općenito, vlasničkih previranja

u cjelokupnom sustavu i stalnih usklađivanja s autoritarnim EU-instancama. Primjera za to ima mnogo, spomenut ćemo samo neke, ali sintezu takvog uvida, nažalost, definitivno ne bi bilo teško obraniti.

Spomenuti LNG-terminal ima najmanje veze sa samom Hrvatskom; njezina unutarnja energetska organizacija ustvari nije integrirana s takvim modelom napajanja, niti se mogućnosti ozbiljno pretpostavljaju. Lako je isti slučaj nadovezati na upadljivi fakat da država još ne predviđa otvaranje mreže plinskih elektrana kako bi iskoristila međunarodnu gradnju krčke stanice za pretovar arapskog ili američkog goriva. Nadalje, primijetimo da se u neposrednoj blizini Krka planira skoro izgradnja goleme termoelektrane na ugljen, od kakvih se po nedavnoj odluci zemalja OECD-a posvuda odustaje, zbog ekoloških razloga. No treba priznati i da nositelj projekta, javna Hrvatska elektroprivreda (HEP), ima karakteristično vezane ruke otpočетка slučaja.

Jer, samoj državi je onemogućeno, uslijed jasnog EU-diktata o gašenju državnih subvencija, da iskoristi sve ekonomske potencijale pri sličnim zamislima. Država ne smije pokrenuti povoljne razvojne kreditne linije za tu svrhu, pa se HEP okreće manjem otporu i bira vanjske komercijalne partnere, a to će u ovom predmetu biti japanski Marubeni. HEP je stoga također upućen na tržišne špekulacije poput neprincipijelnih suradnji s elektroprivredom Republike Srpske u BiH, ili nastojanja da se preuzme isti sektor u Crnoj Gori.

Dodajmo svemu i evidentnu narav širenja elektroenergetske proizvodnje u Hrvatskoj na alternativne, ekološki prikladne izvore kao što su vjetar i biomasa. Pripadajuće tržište liberalizirano je i utoliko, s nizom pogodnosti, otvoreno privatnim investitorima, dok je HEP-u ostavljeno da se vlastitim budžetom i pameću nosi s lošim efektima njihova pristupa integralnom sustavu prometovanja energijom, mada se o tome u javnosti čuju samo pohvale navodnoj modernizaciji.

“Obnovljivi” izvori i međunarodni planovi

Ostaje nam baciti pogled na širi politički, u najmanju ruku euroazijski kontekst; nećemo doduše posebno analizirati notorni izuzetni utjecaj Sjedinjenih Država na situaciju u Europi, kao i posvuda u svijetu. Dovoljno je da se ukratko osvrnemo na odnose u kojima je to ionako kardinalno sadržano, između EU i Rusije te Kine. Poznato je da EU nastoji zaobići Rusiju kao svoga glavnog opskrbljivača plinom, i da je međunarodna politička kriza u čijem centru leži to nastojanje uvjetovana motivom preuzimanja dominacije na generalnom tržištu, ne samo energetske. Zato Bruxelles u ime velikih zapadnih sila odlučuje graditi LNG-terminal na Jadranu i zato nije važno što točno Hrvatska ima od toga.

Istovjetni rezon vrijedi dakako i kod recentnog njemačkog projekta uspostave višeg liberalno-ekonomskog reda na Zapadnom Balkanu, a nimalo slučajnan nije podatak da i u tom

slučaju energetska infrastruktura opet ima jednu od najznačajnijih funkcija. Ona jest najintenzivniji fizički robni transponder, pa je logično i da iz EU-a dopiru naočigled nervozne reakcije na kineske impresivne i već poodmakle pokušaje ugrađivanja u zapadno-balkansko tržište.

Navedeni EU-razlog povećanja količine obnovljivih izvora energije u mreži, sudeći prema listi projekata u Hrvatskoj, djeluje nakaradno - nafta i plin ipak ne dolaze iz tog smjera. A proklamirani zajednički interes koji smo namjerali razvidjeti očito se ne krije u dobrobiti eventualnih slobodnih narodnih zajednica kakve bi bile i načelno energetske samoodržive, ali i infrastrukturno povezane radi međusobnog ispomaganja. Interes je to, prije svega, jednog krila globaliziranog kapitala u slobodi mešetarenja energentima bez granica. Hrvatska, na kraju krajeva, pritom predstavlja samo karakteristični primjer funkcioniranja kontinentalnog ekonomskog aparata, a takva pozicija zemlje na periferiji EU-a znači nanosreću već etablirano pravilo.

izvor: bilten.org